

Keel on teema

Maire Raadik

Mis on *teema*? Neil, kelle kooliaeg jääb pigem aastate taha, tuleb võib-olla meelde kirjanike kirjutamine. Mäletate, olid kirjanduslikud teemad ja olid vabad teemad. Esimesed eeldasid kohustusliku lugemisvara tundmist, teised suuremat julgust ja oskust omaenda mõtteid väljendada. Oli ka hirm, et kirjutad etteantud teemast mööda.

Tänapäeval puutume teemaga kokku näiteks siis, kui märgime e-kirja saates ühele kindlale väljale oma postituse teema. Kitsamalt võttes ongi teema see, millest räägime või kirjutame. Seda väljendavad ka meie liitsõnad, nagu *jututeema*, *vestlusteema*, *arutlusteema*. Laiemas mõttes *teema* on aga aineriing, aineala, mida mingit pidi uurime või käsitleme.

Kuid see pole veel kõik. Kas olete märganud, kuidas üks või teine praegu ütleb, et see pole minu või meie teema või vastupidi, see on minu või meie teema. Mõnikord küsitakse, mis teema sul sellega on, ja vastatakse, et pole sellega mingit teemat. Kõnekeel, võite nüüd öelda. Tõsi, kuid kõnekeelel on kalduvust tungida ka kirjakeelde.

Et see on *teema* puhul juba juhtunud, seda näitavad kas või meie uudiste pealkirjad. ETV „Välisilma“ saade teatab, et „ajakirjanike tapmine pole ainult autoritaarsete riikide teema“. Pärnu haigla nõukogu esindaja kinnitab Postimehes, et „ametiauto hange pole meie teema“. Toidukulleri teenust osutava ettevõtte Wolt juht väidab sealsamas Postimehes, et „Soomes pole keel kunagi teemaks olnud“.

Mida see uus *teema* tähendab? Kas ikka sedasama, millest keegi räägib või kirjutab? Näiteks nii, et ajakirjanike tapmisest räägitakse mujalgi kui autoritaarsetes riikides või et Soomes jälle ei räägita üldse keeleasjust. Võimaliku lahenduse võtme annavad needsamad kirjutised, kui kaevuda neis natuke sügavamale, nagu nüüd ka on kombeks öelda.

Wolti artiklist leiame alapealkirja „Soomes pole muukeelsus kunagi probleemiks“. Vaat see näibki olevat üks *teema* sõna uusi tähendusi: *teema* on *probleem*. Sama kinnitab teine pisteproof. Kunstiakadeemia dekaani suhu on pandud sõnad, et pilt geisuidlusest poleks mingi *teema*, kui maailm ei liiguks konservatiivsuse suunas. Sama artikli seest saame aga lugeda, et konservatiivsuse esiletõusuta maailmas poleks asjast üldse *probleemi* tekkinud. Huvitav, kas *teema* kõrval siiski ka *probleemist* rääkimine võib olla märk toimetajate sekkumisest? Küllap nad teavad, et see, mis inglise keeli on *issue*, ei pruugi eesti keeli alati just *teema* olla, ning et *probleemi* sõna ei pea iga hinna eest vältima.

Iga moodne *teema* ei ole siiski *probleem*, mõnikord võib *teema* olla ka see, millest enam-vähem kõik räägivad või kirjutavad. Muusikaportaal Sky kutsus vaatama, kuidas Läti bänd Brainstorm Eesti muusikat kuulab, ning rõõmustab: „Nublu on *teema*!“ Kuidas oleksime selle kohta öelnud varem? Kõva sõna? Tase?

Postimees 19. X 2019